

ЗМІСТ

РОБЕРТ ФРОСТ, ЙОГО ПОЕЗІЯ ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ (Передмова).....	3
BIRCHES	40
БЕРЕЗИ.....	41
LOVE AND A QUESTION	44
ЛЮБОВ І СУМНІВ	45
A DREAM PANG	48
БІЛЬ УВІ СНІ	49
WIND AND WINDOW FLOWER	50
ВІТЕР І ГЕРАНЬ	51
INTO MY OWN.....	54
В СЕБЕ.....	55
COME IN.....	56
ВВІЙДИ!	57
SPRING POOLS	58
ВЕСНЯНІ ВОДИ	59
NOTHING GOLD CAN STAY.....	60
ВІДХОДИТЬ УСЕ ЗОЛОТЕ.....	61
A LINE-STORM SONG	62
ПІСНЯ ДОЩУ	63
FIRE AND ICE.....	66
ВОГОНЬ І ЛІД.....	67
THE GIFT OUTRIGHT.....	68
ДАР ОСТАТОЧНИЙ.....	69
DUST OF SNOW	70
СНІГОВИЙ ПИЛ	71
TWO LOOK AT TWO	72
ДВОЄ БАЧАТЬ ДВОХ	73
THE WOOD-PILE	76
ДРОВА.....	77
THE AIM WAS SONG.....	80
ЩОБ ВИЙШЛА ПІСНЯ	81
SAND DUNES	82
ПІЩАНІ ДЮНИ.....	83
THE ROSE FAMILY	84

РОДИНА РОЗОВИХ	85
THERE ARE ROUGHLY ZONES	86
Є ЗОНИ ЧІТКІ	87
OCTOBER	88
ЖОВТНЕВИЙ РАНОК	89
FROM IRON.....	90
ІЗ ЗАЛІЗА.....	91
GATHERING LEAVES	92
ЗБИРАЮЧИ ЛИСТЯ	93
TO THE THAWING WIND	94
ЗВЕРНЕННЯ ДО ВІДЛИГОВОГО ВІТРУ	95
TO AN ANCIENT	96
ЗВЕРНЕННЯ ДО СТАРОДАВНЬОГО ПРЕДКА.....	97
ACCERTANCE	98
ЗГІДЛИВІСТЬ	99
TO EARTHWARD	100
ДО ЗЕМЛІ	101
A PECK OF GOLD.....	104
ЗОЛОТИЙ ПІСОК.....	105
STARS	106
ЗОРІ.....	107
THE VANTAGE POINT	108
ЗРУЧНА ПОЗИЦІЯ	109
A LATE WALK.....	110
ПІЗНЯ ПРОГУЛЯНКА	111
STOPPING BY WOODS ON A SNOWY EVENING.....	112
ЗУПИНКА В ЛІСІ ЗАСНІЖЕНИМ ВЕЧОРОМ.....	113
TAKE SOMETHING LIKE A STAR.....	114
КОЛИ ОБРАВ СВОЮ ЗОРЮ.....	115
ONCE BY THE PACIFIC	116
РАЗ В ТИХІМ ОКЕАНІ.....	117
HOME BURIAL	118
ХАТНІЙ ПОХОРОН	119
MOWING	128
КОСОВИЦЯ	129
MENDING WALL.....	130
ЛАГОДЖЕННЯ ОГОРОЖІ	131
THE ONSET.....	134
ЗНЕНАЦЬКА	135
MY NOVEMBER GUEST	136

ЛИСТОПАДОВА ГОСТЯ	137
THE MASTER SPEED	138
МАЙСТЕР ШВИДКОСТІ.....	139
THE BIRTHPLACE.....	140
МІСЦЕ РОДИН	141
IN A DISUSED GRAVEYARD	142
НА ЗАНЕДБАНОМУ КЛАДОВИЩІ	143
RELUCTANCE	144
НЕБАЖАННЯ	145
TO A THINKER.....	146
МИСЛИТЕЛЮ.....	147
NOT TO KEEP	150
НЕНАДОВГО	151
THE ROAD NOT TAKEN	152
НЕОБРАНА ДОРОГА.....	153
THE TUFT OF FLOWERS.....	154
НЕСКОШЕНІ КВІТИ	155
NEITHER OUT FAR NOR IN DEEP	158
НІ В ДАЛИНУ, НІ В ГЛИБИНУ	159
THE ARMFUL.....	160
НОША.....	161
TWO TRAMPS IN MUD TIME	162
ДВОЄ БРОДЯГ У СЛЮТУ	163
THE VANISHING RED	168
ОСТАННІЙ ІНДІАНЕЦЬ	169
THE PASTURE	172
ПАСОВИСЬКО.....	173
A QUESTION.....	174
ПИТАННЯ.....	175
BLUE-BUTTERFLY DAY	176
МЕТЕЛИКІВ БЛАКИТНИХ ДЕНЬ	177
AFTER APPLE-PICKING.....	178
ПІСЛЯ ЗБИРАННЯ ЯБЛУК.....	179
GOING FOR WATER.....	182
ПО ВОДУ.....	183
THE NEED OF BEING VERSED IN COUNTRY THINGS	184
ПОТРЕБА ЗНАТИСЬ НА СІЛЬСЬКИМ ЖИТТІ	185
NOW CLOSE THE WINDOWS	186
ПРИЧИНИ-НО ВІКНО.....	187
FORGIVE, O LORD.....	188

ПРОСТИ, О ГОСПОДИ.....	189
A MINOR BIRD	190
ПТАШКА	191
THE SILKEN TENT	192
ШАТРО ІЗ ШОВКУ	193
DESERT PLACES.....	194
ПУСТЕЛІ	195
THE BROKEN DROUGHT	196
РОЗБИТА ПОСУХА	197
НУЛА BROOK	198
РУЧАЙ	199
PUTTING IN THE SEED	200
САДЯЧИ.....	201
LOOKING FOR A SUNSET BIRD IN WINTER	202
СЕРЕД СНІГІВ У ПОШУКАХ ЗАХІДНОЇ ПТАХИ	203
THE DEATH OF THE HIRED MAN	204
СМЕРТЬ НАЙМИТА.....	205
A SOLDIER.....	218
СОЛДАТ	219
A BROOK IN THE CITY	220
СТРУМОК У МІСТІ	221
THE TELEPHONE.....	222
ТЕЛЕФОН	223
GOOD HOURS.....	224
ТИХОЇ ПОРИ.....	225
IN HARDWOOD GROVES	226
У ЛИСТЯНИХ ЛІСАХ	227
FRAGMENTARY BLUE.....	228
УЛАМКИ БЛАКИТІ	229
A TIME TO TALK	230
ЧАС ДЛЯ РОЗМОВИ	231
WHAT FIFTY SAID	232
ЩО СКАЗАЛИ МОЇ П'ЯТЬ ДЕСЯТКІВ.....	233
FOR ONCE, THEN, SOMETHING	234
ЩОСЬ МУСИЛО БУТИ	235
ACQUAINTED WITH THE NIGHT	236
Я ЗНАЮ НІЧ.....	237
AWAY!	238
БУВАЙ!	239
ON A TREE FALLEN ACROSS THE ROAD	240

ДЕРЕВО, ЩО ВПАЛО ПОЧЕРЕЗ ДОРОГУ	241
PROVIDE, PROVIDE.....	242
ДБАЙ ЖЕ, ДБАЙ	243
DIRECTIVE	244
НАСТАНОВА.....	245
КОМЕНТАР.....	248
ПІСЛЯМОВА	334
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА.....	336

РОБЕРТ ФРОСТ, ЙОГО ПОЕЗІЯ ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ

Роберт Фрост — один із найбільших американських поетів ХХ століття, почесний доктор багатьох університетів США та Англії, лауреат національних і міжнародних літературних премій, автор одинадцяти окремих книг. Ніхто з літературних сучасників Фроста не знав такого всезагального визнання, такої гучної слави, як він. Уже в 20-ті роки його сприймали як живого класика. Надалі Фроста зачислять до «Великої п'ятірки» поетів США та назвуть національним поетом Америки.

Змальовуючи у своїй поезії тихі людські цінності, Роберт Фрост використовував розмовну мову, широко розповсюджений ритм та символи, взяті зі звичайного життя. Чекаючи на довге визнання, — його перша книга вийшла друком, коли йому було майже сорок, — Фрост під кінець свого довгого земного шляху став уособленням непохитної незалежності, лаконічного благочестя та витривалої мужності.

Упродовж усього життя Р. Фрост ішов своїм шляхом, досягаючи рідкісної філософської та драматичної насиченості класичних ямбів. Він ніколи не поступався «масовій» поезії, що робилася конвеєрним методом, та не давав найменших приводів віднести його книги до поезії «для еліти». Фрост зумів зобразити американську дійсність свого часу у всьому складному її змісті — ідейному, моральному, суспільному, духовному, психологічному. Він був істинно національним американським поетом, поетом народного життя, який проникливо виразив почуття нерозрізненості поета і світу, злиття природи — людини — всіх людей. Ще за життя Фрост став своєрідним патріархом американської поезії. Впорядкована Луїсом Антермейєром збірка його вибраних віршів («The Pocket Book of Robert Frost's Poems», 1946) досі є однією із найбільш читабельних поетичних книжок, коли-небудь створених в Америці.

В уявленні більшості читачів Роберт Фрост довго залишався поетом сільської Нової Англії — Вермонту, природу якого він оспівав, і особливо Нью-Гемпширу, якому присвячена

його однойменною книгою («New Hampshire», 1923), одна з найкращих у поета і за яку він отримав свою першу Пулітцерівську премію — найвищу літературну нагороду США. Фроста називали пейзажним ліриком, поетом сільської місцевості, майстром елегії та медитації, і лише після того, як його життява дорога скінчилася, щось усерйоз похитнулося в тривіальних та упереджених думках, що породжували вельми поверхневі тлумачення. Було видано підсумковий поетичний том Фроста, й уважному поціновувачеві його творів несподівано відкрилася така глибина, такий драматизм філософського змісту, що якимось самі собою припинилися всі розмови про «простодушного селянина» та «невигубного оптиміста». Відкрилося те, чого затято не помічали, доки панувала легенда, і Фрост постав як один із найскладніших поетів ХХ століття.

Достеменно невідомо, яким чином відбулося настільки явне викривлення смислу та суті творчості Фроста у свідомості його прижиттєвих читачів, яким чином його складність, його трагічність вислизнула від сприйняття людей, навіть не позбавлених художнього слуху та чуття. Будь-яка спроба відповіді вимагає розуміння законів, за якими Фрост будує свій поетичний космос, бо насправді ж цей «патріархальний оптиміст», «простуватий співець буденних земних радощів», брався за неймовірно складну роботу відтворення духовної та естетичної гармонії, якій так перешкоджали окремі сторони устрою американського життя минулого століття. Він робив свою справу чесно, не допускаючи ніякої ретуші, ніякого штучного примирення гострих протиріч буття. Зовні простий, він на випробу виявився заповзятим шукачем істини в найскладніших філософських питаннях.

За зовнішньою невибагливістю Фростових віршів криється багатство внутрішнього змісту, різноманітність відтінків настрою. Майстер малої форми, він робить її виключно місткою: тут і пейзажна замальовка, і філософський роздум, і тонко переданий побутовий епізод, і маленька новела у віршах. Хоча світ уявляється Фростові гармонійним та цілим, поет не проходить у своїй творчості повз соціальні проблеми. Він пише і про неприродну штучність людської відокремленості («Mending Wall» — «Лагодження огорожі»), і про расові непорозуміння («The Vanishing Red» — «Останній індіанець»), і про сільського наймита, на подальшій долі якого схрестили

свої мечі милосердя та справедливості («The Death of the Hired Man» — «Смерть наймита»). Люблячи свою країну, поет вітає прогрес людства («Some Science Fiction» — «Трохи наукової фантастики»), не забуваючи при цьому бачити в ній, як і в усіх інших явищах, істотах, предметах, втілення всеохоплюючої світобудовної дуальності.

Фрост відстоював «старий спосіб бути новим», що полягав у збереженні багатств, накопичених класичною англійською поезією, які часом надто запально оголошувалися нікому не потрібним мотлохом, у здатності поєднувати традиційні форми та інтонації побутового мовлення, в символічній узагальненості образів, які позбавлені й сліду літературної пишномовності та почерпнуті зі сьогоденної реальності, зміненої творчим генієм поета та пережитої ним як власне життя.

Роберт Лі Фрост народився в Сан-Франциско, Каліфорнія, 26 березня 1874 року. Його батько, Вільям Прескотт Фрост, уродженець Нової Англії, випускник Гарвардського коледжу, працював директором школи в Л'юїстауні, Пенсильванія, коли зустрівся та одружився зі шотландкою за походженням, вчителькою Ізабелль Муді. Він перевіз свою наречену до Сан-Франциско, де почав працювати газетним журналістом. Коли Робертові було одинадцять років, його батько помер від туберкульозу. Після супроводу тіла чоловіка до Лоренса, Массачусетс, де його було поховано, вдова зі своїми двома дітьми (донька народилася 1876 року), будучи занадто бідною, аби повернутися до Каліфорнії, утримувала сім'ю вчителюванням у Массачусетсі та Нью-Гемпширі. Вона дуже вплинула на особистісний та літературний розвиток сина: її шотландська відданість та сильні релігійні нахили могли сприяти поєднанню практичності та містицизму в поезії Фроста.

В дитинстві Роберт захоплювався не шкільними підручниками, а бейсболом та футболом. З потугами, незважаючи на допомогу матері, вдалося майбутньому класикові скінчити початкову школу в Сейлемі, Нью-Гемпшир. Його ставлення до навчання змінилося після того, як він вступив до середньої школи в Лоренсі, яку закінчив у 1892 році, удостоївшись честі разом з Елінор Міріам Уайт, із якою він пізніше одружився, виголосити випускню промову. У своєму прощальному слові Фрост тепло відгукнувся про небайдужість поета до всього, що відбувається у житті. Іншою ознакою

того, що поетичний інтерес у ньому остаточно пробудився було й те, що він, як редактор шкільної газети, опублікував у ній кілька своїх віршів.

Дід Фроста по батьковій лінії хотів, щоб Роберт став юристом, і тому послав його восени на навчання до Дармутського коледжу в Ганновері, Нью-Гемпшир. Та знову, поставлений перед фактом зносити академічну рутину, нетерплячий за характером хлопець, не зміг витримати й семестру, втік звідтіля, не навіть нікого не повідомивши. Наступні кілька років він живе вдома в Лоренсі, пише вірші, підробляючи шкільним учителем, робітником на фабриці, газетярем. Протягом двох років після одруження 1895 року разом зі своєю дружиною Фрост допомагає матері займатися справами організованої нею невеликої приватної школи. У цей проміжок часу він безуспішно посилає свої твори до періодичних видань. Свій перший гонорар молодий Фрост отримав за вірш «*My Butterfly: An Elegy*», що вийшов друком 1894 року в літературному щотижневикі «*The Independent*».

Восени 1897 року з метою отримання диплому для подальшого викладання латини та грецької мови в середніх школах Фрост вступає до коледжу в Гарварді. Він отримує найвищі оцінки з цих предметів, але менше ніж за два роки змушений покинути навчання через хворобу. Маючи на руках невтішний діагноз із підозрою на туберкульоз, Фрост круто змінює своє життя, ставши птахівником в Метуені, Массачусетс. Така звага на початку себе виправдала і в 1900 році він перебирається на ферму в Деррі, Массачусетс, куплену для нього дідом. Перша дитина в молодій родині Фростів народилася 1896 року, але хлопчик помер перед самим переїздом; їхній другій дитині, дівчинці, на той час не було ще й року. В Деррі у Фростів народилося ще четверо дітей. Після того, як Фрост не досяг успіхів у фермерстві, він повертається до викладання (1906–1912).

Багато відомих віршів Фроста написані в Деррі, але видавці не виявляли до них цікавості. 1911 року офіційне право на володіння фермою переходить до Фроста, який протягом кількох років отримував невелику щорічну ренту зі власності свого діда після його смерті в 1901 році. Роберт негайно продає ферму й наступного року з метою присвятити весь свій час написанню творів, переїздить із родиною до

BIRCHES

When I see birches bend to left and right
Across the lines of straighter darker trees,
I like to think some boy's been swinging them.
But swinging doesn't bend them down to stay
As ice storms do. Often you must have seen them
Loaded with ice a sunny winter morning
After a rain. They click upon themselves
As the breeze rises, and turn many-colored
As the stir cracks and crazes their enamel.
Soon the sun's warmth makes them shed crystal
shells

Shattering and avalanching on the snow crust —
Such heaps of broken glass to sweep away
You'd think the inner dome of heaven had fallen.
They are dragged to the withered bracken by the
load,
And they seem not to break; though once they are
bowed

So low for long, they never right themselves:
You may see their trunks arching in the woods
Years afterwards, trailing their leaves on the ground
Like girls on hands and knees that throw their hair
Before them over their heads to dry in the sun.
But I was going to say when Truth broke in
With all her matter of fact about the ice storm,
I should prefer to have some boy bend them
As he went out and in to fetch the cows —
Some boy too far from town to learn baseball,
Whose only play was what he found himself,
Summer or winter, and could play alone.
One by one he subdued his father's trees

БЕРЕЗИ

Коли берези гнуться до землі
На тлі дерев прямих і темнокорих,
Чи не хлопчина їх гойдає, гне?
Та ні, не хлопець хилить віття долу,
А сніговиця. Після потепління
Студеним ранком ожеледь важка
Гілля гнітить. Під вітерцем галузки
Дзвенять і сяють різнокольорово
Потрісканим полив'яним льодком.
Пригріє сонце — й віття сумно ронить
Прозорі шкарлупки. Вмить на друзки
Розсипавшись, вони за день згромадять
Такі горби потовченого скла,
Мов — то сама небесна баня впала.
Під тягарем берези в трави никнуть,
Але коли вже раз вони зігнулись
Їм випрямитись знову не дано:
Й через роки їх стовбури дугасті
Землею звільна волоктимуть віття,
Мов юнки, що навколішки схилились
Й волосся довге перед себе сушать.
Та я хотів сказати (саме тут
Утрутилась ця проза про завію),
Що краще б ті берези гнув хлопчак,
Отой пастух, що вдалині від міст
Ще й досі про бейсбол не чув ніколи:
Він сам собі вигадує розваги
І грається весь вік на самоті.
Він підкорив своїй хлопчачій волі
Берези ці, гойдаючись на них,
Покіль вони й забули про несхитність:

By riding them down over and over again
Until he took the stiffness out of them,
And not one but hung limp, not one was left
For him to conquer. He learned all there was
To learn about not launching out too soon
And so not carrying the tree away
Clear to the ground. He always kept his poise
To the top branches, climbing carefully
With the same pains you use to fill a cup
Up to the brim, and even above the brim.
Then he flung outward, feet first, with a swish,
Kicking his way down through the air to the ground.
So was I once myself a swinger of birches.
And so I dream of going back to be.
It's when I'm weary of considerations,
And life is too much like a pathless wood
Where your face burns and tickles with the cobwebs
Broken across it, and one eye is weeping
From a twig's having lashed across it open.
I'd like to get away from earth awhile
And then come back to it and begin over.
May no fate willfully misunderstand me
And half grant what I wish and snatch me away
Not to return. Earth's the right place for love:
I don't know where it's likely to go better.
I'd like to go by climbing a birch tree,
And climb black branches up a snow-white trunk
Toward heaven, till the tree could bear no more,
But dipped its top and set me down again.
That would be good both going and coming back.
One could do worse than be a swinger of birches.

По черзі кожна вклякла перед ним.
Він зрозумів, що головне — повільно
Дістатись догори, але не гнути
Аж до землі верхи, і рівновагу
Постійно пильнують на верховітті —
Отак ми кухля виповнити можем
По вінця, й навіть з верхом. Потім він
Ногами уперед із шелестінням
Сягав землі, тримаючись за верх.
Було, я й сам гойдався на березах, —
Тепер лиш мрію погойдатись знов,
Коли мене засмучують думки,
Й життя — мов бір без жодної стежини,
Коли пашить лице, в павучу сіть
Попавши, й плаче око, по якому
Тугою віттю раптом стьобонуло, —
Як хочеться тоді цю землю кинуть,
Щоб, повернувшись, все почать спочатку.
Якби лиш доля не утнула жарту
Й не вволила лиш перше з цих бажань.
Земля — єдине місце для любові.
Не знаю, де любилося б сильніш.
Хотів би я на білокоре древо
Гілками чорними, як хлопець, братись знову
Угору, в небо, поки верховіття
Мене, схилившись, заверне до землі.
Завжди б отак: пішовши, — повертатись.
Є вчинки й гірші, ніж оце гойдання.

Переклав В. Бойченко

LOVE AND A QUESTION

A Stranger came to the door at eve,
And he spoke the bridegroom fair.
He bore a green-white stick in his hand,
And, for all burden, care.
He asked with the eyes more than the lips
For a shelter for the night,
And he turned and looked at the road afar
Without a window light.

The bridegroom came forth into the porch
With, «Let us look at the sky,
And question what of the night to be,
Stranger, you and I.»
The woodbine leaves littered the yard,
The woodbine berries were blue,
Autumn, yes, winter was in the wind;
«Stranger, I wish I knew.»

Within, the bride in the dusk alone
Bent over the open fire,
Her face rose-red with the glowing coal
And the thought of the heart's desire.
The bridegroom looked at the weary road,
Yet saw but her within,
And wished her heart in a case of gold
And pinned with a silver pin.

The bridegroom thought it little to give
A dole of bread, a purse,
A heartfelt prayer for the poor of God,
Or for the rich a curse;

ЛЮБОВ І СУМНІВ

Чужак в смерк прибивсь до воріт,
Зустрів його там жених;
Й мав посох в руці, ноша ж уся —
Тривога в очах сумних.
Й вони благали, більш ніж уста,
Притулок дати на ніч;
На шлях, яким брів, оглянувсь,
Й ні зблиску — мла зусібіч.

Жених стрів словами: «Яку б
Прикмету в небі знайти,
Що ждять від ночі, щоб знать дала?
Чужинцю, що скажеш ти?»
Лист жимолості встеляє двір,
Вже зморщились її плоди;
Осінь — ні, зиму — вітер несе:
«Чужинцю, холодів жди!»

Наречена ж, розвівши вогонь,
В покоях була одна
Й рум'янець грав на щоках її,
Й світилась щастям вона.
Жених на спустілій шлях дививсь
Й бачив її лиш — замкнув
Чиє б серце в клітку золоту
Й срібним гвіздком припнув.

Жених знав — з ближнім ділитись слід
Останнім, й не прожене
Того, хто зараз терпить нужду,
Інакше Бог прокляне.

But whether or not a man was asked
To mar the love of two
By harboring woe in the bridal house,
The bridegroom wished he knew.